

КОРХОНАЛАР СОЛИҚ МЕХАНИЗМИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ-МЕТОДОЛОГИК ЖИХАТЛАРИ

https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss4/a73

Бабахонов Жаъфар Мухиддинович -
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
хузуридаги «Ўзбекистон иқтисодиётини
ривожлантиришнинг илмий асослари
ва муаммолари» илмий-тадқиқот маркази
мустақил тадқиқотчиси

Аннотация. Мазкур мақолада корхоналар солиқ механизмини шакллантиришнинг назарий-методологик жиҳатлари ўрганилган бўлиб, солиқ ислохотларини амалга оширишда солиқ механизмининг муҳим жиҳатлари ва ўзига хос хусусиятлари ёритиб берилган. Шунингдек, мамлакатимиз солиқ амалиётида корхоналарнинг солиқ механизмини самарадорлигини таъминлашнинг устувор йўналишлари келтириб ўтилган.

Калит сўзлар: солиқлар, солиқ механизми, солиқ имтиёзлари, солиқ маъмуриятчилиги, солиқ юки.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАЛОГОВОГО МЕХАНИЗМА ПРЕДПРИЯТИЙ

Бабаханов Джаффар Мухиддинович -
Независимый исследователь исследовательского центра
«Научные основы и проблемы развития экономики Узбекистана»
при Ташкентском государственном экономическом университете

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретико-методологические аспекты формирования налогового механизма предприятий, а также выделяются важные аспекты и особенности налогового механизма при реализации налоговых реформ. Также названы приоритетные направления обеспечения эффективности налогового механизма предприятий в налоговой практике нашей страны.

Ключевые слова: налоги, налоговый механизм, налоговые льготы, налоговое администрирование, налоговая нагрузка.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE FORMATION OF THE TAX MECHANISM OF ENTERPRISES

Babakhanov Jafar Mukhiddinovich -
Independent researcher of the research center
"Scientific bases and problems of the development of the economy
of Uzbekistan" under the Tashkent State University of Economics

Annotation. This article examines the theoretical and methodological aspects of the formation of the tax mechanism of enterprises, and highlights the important aspects and specific features of the tax mechanism in the implementation of tax reforms. Also, the priority directions of ensuring the effectiveness of the tax mechanism of enterprises in the tax practice of our country are mentioned.

Key words: taxes, tax mechanism, tax benefits, tax administration, tax burden.

Кириш. Бугунги кунда солиқ ислохотларининг муҳим йўналишларидан бири солиқ механизмини ишлаб чиқишда солиқларни ундиришни оптималлаштириш ва солиқ тизимининг янада самарали ишлашнинг таъминлаш ҳисобланади. Бундай ислохотларнинг асосий мақсади, одатда, шаффоф, адолатли ва иқтисодий рағбатлантирувчи солиқ тизимини яратишдан иборатдир.

Солиқ механизми солиқ тушумларини ундириш, ҳисобга олиш, тақсимлаш ва назорат қилиш билан боғлиқ барча жараён ва тартибларни ўз ичига олади. Бунда маъмурий тўсиқларни камайтириш ва солиқ тўловчиларга солиқ тўлашда қулайлик яратиш мақсадида солиқларни ун-

дириш ва тўлашни соддалаштиришга қаратилган бўлиши муҳим ҳисобланади. Мамлакатимизда солиқ ислохотларининг бош устувор йўналишлари тадбиркорликни, кичик ва ўрта бизнесни, инвестицияларни солиқлар орқали рағбатлантириш, айрим тармоқларни ривожлантириш ёки ижтимоий тенгсизликларни камайтириш каби масалалардан иборатлиги муҳим аҳамият касб этади.

Ҳар бир мамлакатнинг ўзига хос иқтисодий ва ижтимоий шароитлари мавжуд, шунинг учун солиқ ислохотлари ва солиқ механизмини ривожлантириш ҳар бир мамлакатнинг ўзига хос эҳтиёжлари ва мақсадларига мослаштирилиши зарур ҳисобланади.

Мавзуга оид адабиётлар шарҳи. “Солиқ механизми” тушунчаси солиқ ҳуқуқи, иқтисодиёт ва молия соҳасида кенг қўлланилади ва унинг мазмуни турли манбаларда турлича келтирилган. Бугунги кунга қадар “солиқ механизми” таърифнинг “муаллифлари” деб эътироф этилиши мумкин бўлган аниқ олимлар йўқ.

Олиб борилган тадқиқот натижаларига кўра, айрим иқтисодчи олимларнинг “солиқ механизми” тушунчасига келтирилган таърифларни таҳлил қиладиган бўлсақ, америкалик иқтисодчи **Мартин Фелдштейн** фикрича, “Самарали солиқ механизми иқтисодий ўсишни рағбатлантириш ва ижтимоий тенгликни таъминлашнинг асосий омилдир” [1].

Америкалик иқтисодчи ва иқтисодиёт бўйича Нобель мукофоти совриндори **Жеймс Бучанан** таъкидлашича, “Энг яхши солиқ механизми - бу шахс эркинликларининг бузилишини минималлаштирадиган ва жамият ресурсларидан самарали фойдаланишни таъминлайдиган механизмдир” [2].

Чехиялик сиёсатчи ва иқтисодчи **Милош Земан**: “Солиқ тизими содда, тушунарли ва адолатли бўлиши керак. Бу тадбиркорлик ва иқтисодий ўсишни рағбатлантиришга ёрдам беради” [3], - деб ҳисоблайди.

Ҳинд иқтисодчиси, профессор **Абҳижеет В. Банержи** фикрига кўра: “Оптимал солиқ механизми ижтимоий фаровонликни максимал даражада оширишга интилиши ва аҳоли даромадлари ва эҳтиёжларидаги фарқларни ҳисобга олиши керак” [4].

Ливанлик америкалик иқтисодчи **Нассим Николай Талей** эса: “Мураккаб солиқ тартиблари кўпинча олдиндан айтиб бўлмайдиган оқибатларга олиб келади ва иқтисодиётда заифликларни келтириб чиқаради. Оддий солиқ тизимлари янада мустаҳкамроқ ва хатоларга камроқ мойил бўлади” [5], - деб ҳисоблайди.

Америкалик иқтисодчиси **Жеймс Миррли**: “Оптимал солиқ механизми давлатнинг фискал мақсадларига эришиш ва иқтисодиётдаги бузилишларни минималлаштириш ўртасидаги мувозанатга интилиши керак.” [6] - деб фикр юритади.

Бугунги кунга келиб ушбу олимларнинг илмий изланишлари ва тадқиқотлари янада самарали солиқ тизимини ривожлантиришга хизмат қилмоқда. Ушбу соҳага оид илмий ишлар ва нашрларда солиқ тизимининг турли жиҳатлари, жумладан, солиққа тортиш усуллари, солиқларнинг иқтисодиёт ва жамиятга таъсири, солиқ имтиёзлари ва преференциялари, солиқ назорати механизмлари каби масалаларга бағишланган.

Юқорида иқтисодчи олимлар томонидан “солиқ механизми” тушунчасига келтирилган таърифлардан келиб чиқиб, қуйидаги кенгайти-

рилган таърифни келтириш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз: “**Солиқ механизми** - бу солиқларни ундириш ва иқтисодий ёки ижтимоий субъектларнинг солиқ мажбуриятларини тақсимлаш тартибини белгиловчи қоидалар, тартиблар ва воситалар тизими. Бу мураккаб механизм бўлиб, солиқ тўловчилардан солиқлар қандай ундирилиши, тақсимланиши ва солиқ маблағларидан қандай фойдаланилишини белгилайди” [12].

Тадқиқот методологияси. Мазкур мақолада таҳлил, синтез, индукция, дедукция, гуруҳлаштириш, монографик кузатув, таққослаш каби методлардан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар. Солиқ ислохотларини амалга оширишда солиқ механизмининг ривожланиши мамлакатда солиққа тортиш тизимини мунтазам такомиллаштириш жараёнига бевосита боғлиқдир. Солиқ механизми солиқ тизимининг барча жиҳатларини, жумладан, солиқларнинг тузилишини, ундириш усуллари, солиқ қонунчилигини бошқариш ва амалга оширишни қамраб олади.

Солиқ механизмининг ривожлантиришнинг асосий йўналишлари қуйидаги жиҳатларни ўз ичига олиши мумкин:

1. Оддийлик ва шаффофлик. Солиқ тартиблари ва шаклларини соддалаштириш солиқ тўловчилар учун маъмурий тўсиқларни камайтиради ва солиқ тизимининг шаффофлигини оширади.

2. Солиқларни ундириш самарадорлиги. Солиқларни ундириш жараёнига янги технологиялар ва автоматлаштиришнинг жорий этилиши солиқларни ундириш ҳаражатларини камайтиришга ва солиқ тушумларини ундириш тартибини яхшилашга ёрдам беради.

3. Солиқ тўлашдан бўйин товлашга қарши кураш. Ислохотлар солиқ юкининг янада адолатли тақсимланишини таъминлаш учун бўшлиқлар ва солиқ тўлашдан бўйин товлашларни бартараф этишга қаратилган бўлиши мумкин.

4. Солиқ юкини камайтириш. Айрим ислохотлар иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини сақлаш ва тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантириш мақсадида солиқ юкининг умумий даражасини пасайтиришга қаратилган бўлиши мумкин.

5. Инвестициялар ва инновацияларни рағбатлантириш. Айрим тармоқлар ёки фаолият турлари учун солиқ имтиёзлари ёки имтиёзларини жорий этиш сармояларни жалб қилиш ва янги технологияларни ривожлантиришга ёрдам беради.

6. Халқаро аспектларни ҳисобга олиш. Глобаллашув шароитида икки томонлама солиққа тортишнинг олдини олиш ва халқаро солиқ адолатчилигини ошириш мақсадида со-

лиқ сиёсатини бошқа давлатлар билан уйғунлаштириш муҳим аҳамиятга эга.

Солиқ ислохотларида солиқ механизмини такомиллаштириш мураккаб жараён бўлиб, турли иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий манфаатлар ўртасидаги мутаносибликни тақозо этади. Ислохотларнинг муваффақияти манфаатдор томонлар билан конструктив мулоқот ва барча таклиф этилаётган ўзгаришларнинг оқибатларини чуқур таҳлил қилишга боғлиқ.

Солиқ механизми – бу жисмоний ва юридик шахслардан солиқларни ундириш тартибини, шунингдек солиққа тортишдан олинган маблағларни бошқариш ва улардан фойдаланиш тартибини белгиловчи қоидалар, қонунлар ва жараёнлар мажмуидир.

Солиқ механизми одатда қуйидаги таркибий қисмларни ўз ичига олади: солиқ ҳуқуқи, солиқ базаси, солиқ ставкаси, солиқ органлари, солиқ мажбурияти, солиқ назорати.

Солиқ механизми одатда жисмоний ва юридик шахслардан солиқлар қандай ундирилиши, бу маблағлардан давлат томонидан қандай фойдаланилишини тартибга солувчи қоидалар ва тартибларни ўз ичига олади.

Корхоналарнинг солиқ механизмини шакллантириш – бу мамлакат қонунчилигига мувофиқ солиқ тўловларини ундириш мақсадида корхона фаолиятига қўлланиладиган солиққа тортиш тизимини ишлаб чиқиш ва тадбиқ этиш жараёни тушунилади. Корхонанинг солиқ механизми турли жиҳатларни ўз ичига олади, улар ҳам назарий, ҳам амалий бўлиши мумкин.

Қуйида корхоналарнинг солиқ механизмини шакллантиришнинг айрим назарий жиҳатларини кўриб чиқамиз:

1. Солиқ қонунчилиги. Солиқ механизмининг асосини мамлакатнинг солиқ қонунчилиги ташкил этади. У солиқларнинг таркиби ва дара-

жасини, солиқ ставкаларини, солиқларни тўлаш тартиби ва муддатларини, шунингдек солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилайди.

2. Корхоналарнинг даромадларни солиққа тортиш.

3. Чегирмалар ва имтиёзлар. Солиқ механизмида солиқ юкини камайтириш ва фаолиятнинг айрим соҳаларини рағбатлантириш мақсадида корхоналар учун турли солиқ чегирмалари ва имтиёзлар назарда тутилиши мумкин.

4. Солиқ маъмуриятчилиги. Солиқ механизмининг назарий жиҳатларига солиқ маъмуриятчилиги масалалари, яъни солиқларни ундириш, ҳисобга олиш ва тўланишини назорат қилиш тартиблари ҳам киради.

5. Солиқларни режалаштириш. Бу жиҳат қонунчилик доирасида солиқ юкини оптималлаштириш мақсадида корхона учун солиқни режалаштириш стратегияси ва тактикасини ишлаб чиқиш билан боғлиқ.

6. Халқаро солиққа тортиш. Агар корхона халқаро фаолият билан шуғулланса, у ҳолда солиқ механизми чегарадан ўтишда солиққа тортиш, икки томонлама солиққа тортишнинг олдини олиш ва халқаро солиқ шартномаларини қўллаш билан боғлиқ жиҳатларни ўз ичига олиши керак.

7. Солиқ ҳисоботлари. Солиқ органларига ҳисобот бериш, шу жумладан, солиқ декларациясини тақдим этиш, даромадлар ва харажатлар бўйича ҳисоботларни тақдим этиш, шунингдек, солиқ имтиёзлари ва преференцияларини олиш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлар солиқ механизмининг муҳим қисми ҳисобланади.

8. Корхонанинг солиқ сиёсати. Корхонанинг солиққа тортиш бўйича стратегиясини ва унинг солиқ мажбуриятлари билан боғлиқлигини белгилайдиган чора-тадбирларни ўз ичига олиши мумкин.

1-жадвал

Корхоналарнинг солиқ механизмини шакллантириш

Солиқ механизмининг асосий элементлари	Корхоналарнинг солиқ стратегиялари
Солиқларни режалаштириш	Бу солиқ юкини камайтириш мақсадида корхона фаолиятини ташкил этишнинг стратегик ёндашувидир. У солиқ қонунчилигини ўрганиш, корхоналарнинг оптимал тузилмасини аниқлаш, солиқ имтиёзлари ва субсидияларни танлаш, солиқ ставкаларини оптималлаштириш ҳамда даромадлар ва харажатларни аниқлашнинг муқобил механизмларини кўриб чиқишни ўз ичига олади.
Фойда солиғини режалаштириш	Корхоналар солиқ юкини камайтириш мақсадида фойда ва солиқ мажбуриятларини қайта тақсимлашнинг турли усуллари ва механизмларидан фойдаланиши мумкин.
Солиқ мажбуриятларини белгилаш	Солиқ механизмини шакллантиришнинг муҳим жиҳати корхонанинг солиқ мажбуриятларини тўғри белгилаш ҳисобланади. Бу амалдаги солиқ ставкалари ва қоидаларига мувофиқ барча даромад ва харажатларни аниқ ҳисобга олишни талаб қилади.
Солиқ қонунчилигига риоя қилиш	Солиқ механизмини шакллантиришда корхоналар юзага келиши мумкин бўлган жарималар, санкциялар ва ҳуқуқий муаммоларнинг олдини олиш учун солиқ қонунчилигига қатъий риоя қилиниши лозим.
Солиққа тортишнинг халқаро жиҳатларини ҳисобга олиш	Кўпгина тадбиркорлик субъектлари учун икки томонлама солиққа тортиш, мамлакатлар ўртасидаги солиқ шартномалари ва хорижий компаниялар учун махсус солиқ талаблари каби солиққа тортишнинг халқаро жиҳатларини ҳисобга олиш муҳимдир.

Манба: муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

Корхоналарнинг солиқ механизмини шакллантириш - бу корхоналарнинг солиқ стратегиясини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш жараёни бўлиб, у солиқ рискларини минималлаштириш ва солиқ имтиёзларини максимал даражада ошириш мақсадида солиқлар ва солиқ мажбуриятларини бошқаришнинг оптимал усулларини аниқлашни ўз ичига олади.

Корхоналарнинг солиқ механизмини шакллантиришнинг муҳим назарий жиҳатлари юқоридаги 1-жадвалда келтирилган.

Солиқ қонунлари ва қоидалари мамлакат ва соҳага қараб фарқ қилиши мумкин, шунинг учун корхоналар солиқ қоидаларини шакллантиришда ўзларининг ўзига хос шароитлари ва хусусиятларини ҳисобга олишлари керак.

Иқтисодий глобалдашув шароитида солиқ сиёсатининг асосий мақсадларидан бири давлат харажатларини етарли даражада молиялаштириш, иқтисодий барқарорлик ва ижтимоий адолатни сақлашдан иборат. Солиқ сиёсати тадбиркорлик субъектлари учун ортиқча юкларсиз солиқларни оптимал ундиришга қаратилган бўлиши лозим.

Юқоридагилардан келиб чиқиб шуни таъкидлаш мумкинки, корхоналарнинг солиқ механизмини шакллантириш мураккаб жараён дур ва кўплаб омилларга боғлиқ бўлиб, давлат ва тадбиркорлик манфаатлари ўртасидаги мутаносибликни тақозо этади.

Хулоса ва таклифлар. Мамлакатимизда олиб борилаётган солиқ ислохотлари натижасида корхоналарнинг солиқ механизмини самарали ташкил этишда солиқни режалаштириш, даромадлар ва харажатларни тўғри таснифлаш, солиқ имтиёзлари ва рағбатларини тўғри белгилаш, солиқларни тўлаш мажбуриятлари, назорат ва аудит, солиқ қонунчилигига риоя этиш, солиқ бошқаруви тизимида солиқ маслаҳатчиларидан фойдаланиш, қонун ҳужжатларидаги ўзгаришларни ҳисобга олиш каби муҳим жиҳатларни ҳисобга олиш муҳимдир.

Ўзбекистонда корхоналарнинг солиқ механизмини самарали ташкил этишда асосий эътибор - солиқ юқини оптималлаштириш ва солиқ қонунчилиги талабларига риоя қилиш мақсадида солиқ стратегиялари ва корхона сиёсатини аниқлаш, ишлаб чиқиш ва қўллашга қаратилган бўлиши лозим. Бу жараён корхоналарга солиқ мажбуриятларини самарали бошқаришга ёрдам берувчи турли назарий жиҳатлар-

ни ҳисобга олади. Бугунги кун солиқ амалиётида корхоналарнинг солиқ механизмини самарадорлигини таъминлашда қуйидаги муҳим жиҳатлар эътиборга олинаши зарурдир:

1. Солиқларни режалаштириш. Бу стратегик жараёнда корхоналарнинг солиқ юқини минималлаштиришнинг энг яхши солиқ йўллари ва усулларини таҳлил қилиниши ва танлаши лозим.

2. Солиқларнинг корхоналар молиявий фаолиятига таъсирини таҳлил этиш. Бу солиқ механизмини шакллантиришнинг муҳим жиҳати бўлиб, корхона молиявий ва оператив қарорларни қабул қилишда солиқларнинг молиявий фаолиятига таъсирини таҳлил этиши зарур. Солиқ қонунчилиги корхонанинг молиявий натижаларига сезиларли таъсир кўрсатиши мумкин, шунинг учун ҳар қандай қарор қабул қилишда солиқларнинг муҳим жиҳатларини ҳисобга олиш керак.

3. Солиқ қонунчилигига риоя қилиш. Корхоналар ўз фаолиятини самарали ташкил этишда солиқ қонунчилигига қатъий риоя қилишлари керак. Бу солиқларни ҳисоблаш, солиқ ҳисоботларини тўғри тайёрлаш ва ўз вақтида топширишни ўз ичига олади.

4. Корхонанинг оптимал тузилмасини аниқлаш. Корхонанинг тузилиши солиқ юқига сезиларли таъсир кўрсатиши мумкин. Оптимал тузилмани танлаш корхонанинг ташкилий шаклини (масалан, яқка тартибдаги тадбиркорлик, масъулияти чекланган жамият, акциядорлик жамияти), корхоналарнинг жойлашуви, халқаро солиқ стратегияси ва бошқаларни ҳисобга олишни ўз ичига олиши мумкин.

5. Халқаро фаолият доирасида солиқни режалаштириш. Халқаро миқёсда фаолият юритаётган корхоналар кўшимча солиқ муаммоларига дуч келиши мумкин, масалан, икки томонлама солиққа тортиш, экспорт ва импорт операцияларини солиққа тортишда, мамлакатлар ўртасидаги солиқ шартномалари ва бошқалар.

6. Солиқ таваккалчилигини таҳлил қилиш. Корхоналар солиқ рискларини ва юзага келиши мумкин бўлган солиқ муаммоларини бартараф этиш ёки камайтириш бўйича ўз вақтида чоралар кўриш зарур. Солиқ таваккалчилиги солиқ ҳисоботининг талабларга мос келмаслиги, солиқ қонунчилигини нотўғри қўллаш ва ҳоказолар натижасида юзага келиши мумкин.

Манба ва фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Martin Feldstein. "Tax Policy, Corporate Saving and Investment Behavior in Britain", *Review of Economic Studies*, Vol. 38, October 1971.
2. James Buchanan. *Tax Reform as Political Choice*. *Journal of Economic Perspectives*, 1987, vol. 1, issue 1, 29-35.
3. Задорожнюк Элла. «Фактор Земана» в четвертьвековой политической истории Чехии. // "Свободная мысль". №2, 2023.
1. 4. Банерджи, Абхиджит Против; Дюфло, Эстер (2019). *Хорошая экономика в трудные времена. Общественные интересы*. ISBN 9781541762879.

4. Taleb, Nassim Nicholas. *Antifragile: Things That Gain from Disorder* (англ.). — New York: Random House, 2012. — ISBN 978-1-4000-6782-4.
5. J.A. Mirrlees. *Project appraisal and planning for developing countries*. Basic Books, New York, 1974. XVI. pp. 388.
2. Исаев Ф. Совершенствование налогообложения имущества // *Экономика и инновационные технологии*. – 2021. – №. 6. – С. 326-333.
3. Исаев, Ф. (2023). Солиқ текирувлари: аудит самарадорлиги таҳлили. *Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар*, 11(1), 394–401. https://doi.org/10.55439/EIT/vol11_iss1/a42
4. Исаев, Ф. (2022). Йирик корхоналар мисолида солиқ йиғилувчанлиги кўрсаткичини таҳлил қилиш методикасини такомиллаштириш. *Iqtisodiyot Va ta'lim*, 24(1), 317–326. Retrieved from <https://cedr.tsue.uz/index.php/journal/article/view/955>
5. Исаев Ф. Аудит самарадорлигининг назарий-амалий талқини // *Приоритетные направления, современные тенденции и перспективы развития финансового рынка*. – 2023. – С. 359-361.
6. Жумаев, Н., Ризаев, Н., & Исаев, Ф. (2023). Ўзбекистонда бухгалтерия ҳисобини халқаро стандартларга мувофиқлаштиришда туркий давлатлар тажрибаси. *Iqtisodiyot Va ta'lim*, 24(2), 58–67. Retrieved from <https://cedr.tsue.uz/index.php/journal/article/view/1014>
7. Исаев, Ф. (2023). Солиқ юкини камаййтиришда солиқ таҳлилининг таъсирига оид назарий мулоҳазалар. *International Journal of Economics and Innovative Technologies*, 11(2), 415–421. https://doi.org/10.55439/EIT/vol11_iss2/i41
8. Исаев Ф. И. Солиқ текирувларини рақамлаштириш зарурияти. // *“Бизнес-эксперт” илмий журнали*. – 2021. – Т. 6. – С. 52-54.
9. Исаев, Ф. (2023). СОЛИҚЛАРНИНГ ФАРОВОНЛИККА ТАЪСИРИ НАЗАРИЯСИ. "Milliy Iqtisodiyotni Isloh Qilish Va Barqaror Rivojlantirish istiqbollari" Respublika Ilmiy-Amaliy Konferensiyasi Materiallari to'plami., 206–208. Retrieved from <https://conference.tsue.uz/index.php/article/article/view/393>
10. Исаев, Ф. (2023). Солиқ таҳлили - иқтисодий таҳлилнинг таркибий қисми. *Nashrlar*. Retrieved from <https://e-itt.uz/index.php/editions/article/view/35>
11. Исаев, Ф. (2021). Солиқ юкини аниқлаш методикасини такомиллаштириш. *Iqtisodiyot Va ta'lim*, (6), 86–91. https://doi.org/10.55439/ECED/vol_iss6/a286
12. Тадқиқотчи томонидан муаллифлик ёндошуви асосида келтирилган.